

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY

Karmelitská 8, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

„POTŘEBUJEME NOVOU BÍLOU KNIHU?“

TISKOVÁ ZPRÁVA K SEMINÁŘI

Seminář se koná pod záštitou ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, **Mgr. Dany Kuchtové**, předsedy Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu ČR, **Doc. MUDr. Karla Bartáka, CSc.** a předsedy Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu PSP ČR, **PhDr. Waltera Bartoše**.

Vláda na svém zasedání dne 7. března 2007 v Kolodějích diskutovala návrh reformy terciárního vzdělávání a na základě této diskuse pověřila Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, aby v návaznosti na doporučení OECD obsažená ve Zprávě ke stavu terciárního vzdělávání v ČR připravila „Bílou knihu terciárního vzdělávání“, která by se měla stát východiskem pro reformu českého vysokého školství. Sestavením týmu a vedením projektu **Bílá kniha terciárního vzdělávání** byl ministryní školství pověřen ředitel analyticko-koncepčního odboru MŠMT Prof. PhDr. Petr Matějů, Ph.D.

Na konci června tento tým předložil k diskusi základní teze Bílé knihy. Během letních měsíců obdržel připomínky od České konference rektorů, Rady vysokých škol, Akademie věd ČR, Asociace vyšších odborných škol, od členů Asociace krajů a dalších institucí a významných osobností. Protože v současné době stále probíhají analýzy, které budou sloužit k přípravě konečné verze dokumentu, předložený dokument je třeba chápat pouze jako východisko k diskusi. Cílem semináře je stručně představit základní teze Bílé knihy zainteresované veřejnosti a na místě vést diskusi k tezím i k došlým připomínkám.

V návaznosti na plnění programového prohlášení vlády v oblasti vysokého školství byla dále zřízena mezirezortní komise, jejíž hlavní náplní bude plnění jednoho z cílů vlády ČR obsaženého v jejím programovém prohlášení, jímž je „snížit sociální bariéru v přístupu k vysokoškolskému vzdělání“. Práce na Bílé knize i na dokumentu, který má přispět k řešení ekonomické a sociální situace studentů vysokých škol jsou a nadále budou koordinovány.

Příprava Bílé knihy terciárního vzdělávání navazuje na loňskou zprávu o stavu českého vysokého školství připravenou experty OECD (Tertiary Education Review), která poměrně přesně pojmenovala hlavní problémy, před kterými naše vysoké školy stojí a v hrubých obrysech též doporučila některé reformní kroky. Hlavním cílem projektu „Bílá kniha terciárního vzdělávání“ je na základě doporučení OECD, vlastních analýz a výsledků odborné a veřejné diskuse navrhnout vnitřně konzistentní reformu českého vysokého školství.

Z tezí Bílé knihy, které jsou nyní předkládány k diskusi, vyplývá, že má-li reforma českého vysokého školství být opravdu účinná, musí se odehrát v řadě oblastí současně. V první řadě by mělo dojít ke změnám v samotné **struktuře našeho vysokého školství**. Celý systém vysokého školství se musí vnitřně mnohem více diferencovat podle toho, jaké hlavní cíle budou jednotlivé vysoké školy sledovat, jaké bude jejich hlavní poslání. Zatím jsou si z toho hlediska vlastně všechny rovny, což snižuje efektivitu vkládaných prostředků. Proto by kromě převážně profesně zaměřených škol „bakalářských studií“, které umožní systém více otevřít bez rizika snížení kvality, měly postupně vzniknout typické „výzkumné univerzity“ či „výzkumné fakulty“, které se soustředí zejména na špičkový výzkum a doktorská studia. V tomto směru práce na Bílé knize

probíhají v koordinaci s Radou pro výzkum a vývoj, která chystá změnu mechanismů financování výzkumu a vývoje.

Výrazně se musí změnit i **systém financování** tak, aby vysoké školy dostaly na jedné straně větší jistotu v tom, s jakými prostředky mohou dlouhodobě počítat (jakési „základní“ financování), na druhé straně však musí být v mnohem větší míře než dnes ekonomicky zainteresovány na tom, jak kvalitní vzdělání poskytují a jak si vedou ve výzkumu a vývoji. Vynikající a dynamické školy prostě musí mít výrazně vyšší rozpočty než školy průměrné.

Bílá kniha se nebude vyhýbat ani **spoluúčasti studentů**, kterou nám v souladu s celosvětovým trendem rovněž doporučuje OECD. Počítáme s tím, že v budoucnu by mělo být zavedeno tzv. odložené školné, splácené kontingenčním způsobem až po absolvování vysoké školy a dosažení průměrného příjmu.

K zásadním změnám musí dojít i ve **financování a podpoře studentů**. Je nejvyšší čas zavést státem garantované nízkouročené půjčky na krytí nákladů spojených se studiem, spoření na vzdělání a efektivnější systém sociálních stipendií. S ohledem na to, že délka studia se prodlužuje, musíme co nejdříve „prolomit“ zákonem stanovenou hranici 26 let pro poskytování výhod studentům. Podmínkou ovšem musí být přísně stanovené podmínky bránící zneužívání těchto výhod.

Řada vysokých škol má dnes vyšší rozpočty než středně velké podniky, čemuž je třeba přizpůsobit i správu těchto prostředků. Z tohoto důvodu bude nezbytné lépe a efektivněji nastavit **vztahy mezi managementem škol** (rektoři, děkani), jejich **správními radami** (vnější kontrola) a **samosprávou** (senáty). Zásadní kroky je třeba učinit v podpoře **propojení vysokých škol se základním i aplikovaným výzkumem a ve spolupráci vysokých škol s podniky a regiony**.

V rámci přípravy Bílé knihy terciárního vzdělávání v současné době probíhá šetření mezi experty. Jeho cílem je zjistit, jaký je obraz vysokého školství v očích významných skupin české veřejnosti. Výsledky šetření budou zpracovány a zveřejněny začátkem listopadu. Již předběžné výsledky poskytují zajímavé poznatky:

a) názory představitelů externích a interních zájmových skupin se významně liší, a to převážně v hodnocení „výstupů“ (citlivost vysokých škol na změny na trhu práce, spolupráce s regiony, schopnost konkurovat zahraničním vysokým školám) – zde je externí zájmová skupina výrazně kritičtější než dotazovaní přímo spjatí s některou z vysokých škol;

b) menší rozdíly až téměř shoda se objevuje v některých názorech týkajících se možných řešení (posílení role studentů jako klientů, větší uplatnění firemních prvků v řízení škol, potřeba změnit rozložení pravomocí a odpovědnosti, názory na roli školného a na snahy posílit závislost rozpočtů vysokých škol na uplatnění absolventů, atd.)

c) zásadní rozdíl ale přetrvává v názoru, zda navýšení výdajů na vysoké školství na úroveň vyspělých zemí by zlepšilo kvalitu výuky – dotazovaní přímo spjatí s některou z vysokých škol se s tímto výrokem ztotožňují v mnohem větší míře než ostatní dotázaní.

Celý projekt je teprve v půli cesty a veřejná diskuse teprve začíná. Tým připravující Bílou knihu si přeje, aby po letech diskusí, které zatím k žádným významnějším reformním krokům v oblasti vysokého školství nevedly, bylo nyní dosaženo potřebné shody na tom, jak tuto reformu uskutečnit a přispět tak k dalšímu rozvoji vysokého školství a zejména tak ke zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky.

V Madisonu, dne 18. září 2007

Prof. PhDr. Petr Matějů, Ph.D.
Ředitel analyticko-koncepčního odboru MŠMT
vedoucí projektu Bílá kniha terciárního vzdělávání